

Hələ atəşpəstəliyin “etiqaq simvolu” sayılan “Avesta”da ləyaqət hissinin ucılığından, vətəndaşlıq duyğusunun müqəddəsliyindən (XVI hissə) dərin səmiyyətlə söhbət açırdı. Böyük alman filosofu İ.Kant isə dərin, zəruri bir səmimiyyətlə yazırdı ki, könlüm iki şeyin zirvəsinə toxunur; “Üzərimdə ulduzlu göy və içimdə əxlaq qanunu”.

İçindəki əxlaq qanunları, böyük vətəndaşlıq duyğuları ilə yaşayıb ömür edən sadə, öz işinə böyük əmək sərf etmiş, eyni zamanda da müasirimiz olan, bizimlə eyni mühitdə ömür sürən, nəfəs-nəfəsə yaşayan insanların haqqında yazmağı az qala unutmuşuq. Hər cür “izm”lər toranlığında düzülən-qoşulan anlaşılmaq düşüncələr bucağı altında filosofluq, nəsihətçilik etmək cəhdi, çabası çoxaldıqca böyür-başımızda ömür edən insanların gerçək yaşamına yad, yabançı olur.

Hegelin “Özün şəxsiyyət ol, başqasının şəxsiyyətinə, əxlaqi fəzilətlərinə hörmət qoy, ehtiram göstər” yanaşmasından yan keçdikcə sadə insanların obrazı ədəbi həyatdan silinib gedir. Ulu ozanımız Dədəm Qorqudun “Ağız açıb ötər olsaq üstmüzdə Tanrı görkü” düşüncəsinin Rəsul Rzanın “Kaman çalın, insanda insan oyağın”səslənişinin savab tərəfindən yan ötür qələm.

Ancaq yazmalıyıq; vəfa borcu, heyranlıq ifadəsi, həmrəylik nümunəsi olsun deyə...

Hər dəfə bu düşüncələrlə baş-baş qaldıqca gözlərim önünə bütün nailiyyətlərinə görə ilk növbədə aldığı tərbiyyəyə, sahib olduğu heysiyyət, borc duyğusuna minnətdar olan Zabit Mehdiyevin obrazı gəlir. Sadə bir insan ömrü yaşayıb. Ancaq dərinliyə vardıqca heyranlıq hissinə gizlədə bilmirsən. Unudulmaz Əli Kərimin böyük sayğı və hörmətlə fədakarlığını vəsf etdiyi pambıqçı Gülsabahan ləyaqətli fəhlə qardaşını taleyi, ömür-gün yaşantıları ilə hey maraqlı bir kitab kimi açılır önündə. Bir neçə ay da öteçək... Doğmalar, tanış-bilişlər yığışib bir yerdə 80 illiyini qeyd edəcəklər. Bütün deyilənlər bir sonluqla bitəcək ki, sadə, lakin çox şərəfli bir ömür yaşayıb. Daim ön cəbhədə döyüşən, ən önlü səngəri qoruya bilən əsgərlərsayağı vəfa göstərmiş. Ancaq ömrü boyu komandirindən nə əvəz gözləyib, nə ənam umub.

Çanaqqala qəhrəmanı Seyid Onbaşının yaşanı gəlir gözlərim önünə; böyük zəfərin əməl babalarından olan Qoca Seyid ömrünün sonuna qədər gündüzlər kömürçülük edib, axşamlar dəyirman daşını fırladıb, fərqlində də olmayıb ki, sırtlayıb atdığı mərmii ilə tarixin gedişini necə dəyişib.

Bu fikir, əməl bucağından və ucalığından nəzər yetirdikcə Zabit Mehdiyevin

vin 80 illik həyat, ömür-gün yaşamının örnəyə çevrilən durumu göz önünə gəlir; o baxımdan ki, Zabit müəllim daha çox rüşvətə, ələbaxımlığa, “əl-əli yuyar, əl də qayıdıb üzü yuyar” prinsipinə hesablanan Sovet qanunlarının əndrabadı inkişaf pillələrindən uzaqda dayanmağı bacarmış, hər cür imkan və əlaqələri olmasına, bu istiqamətdə ona çoxsaylı təkliflər gəlməsinə baxmayaraq, həmişə öz əqidə bütövlüyünə sadiq qalmış, ümumi inkişaf naminə ideallarına xəyanət etməmişdir. Ali təhsilini başa vurduqdan sonra xüsusi qabiliyyətini nəzərə alıb onu Elmi-tədqiqat İnstitutuna göndərmək istəyən rəhbərlikdən təyinatını birbaşa istehsalat sahəsinə verilməsini xahiş etmişdir. Adi usta, növbə briqadiri kimi əmək fəaliyyətinə başlayan Z.Mehdiyev nəticədə dövlət metallurjiya şirkəti nazirinin müavini vəzifəsinə qədər şərəfli bir həyat yolu keçdi, Sovetlər dövrünün ən önəmli fəxri fərmanları ilə təltif olundu. Çexoslovakiyada, Almaniyada, Pakistanda işlədiyi zamanlarda azərbaycanlı mütəxəssislərin gerçək potensial imkanlarını ləyaqətlə ortaya qoya bildi.

Gərgin zəhmət və vicdanlı əmək Z.Mehdiyevin şərəfli ömrü yolunun ziyanı olub. İndi bu barədə düşünəndə istər-istəməz tanınmış ədəbiyyatşünas

alim İ.Musayev haqlı fikirlərini yada salmalı olur ki, nədən bu cür əməksevər, saf vicdanlı, öz işinə böyük əmək sərf etmiş insanların obrazı çağdaş ədəbiyyatımızın – nəsr və poeziyamızın, publisistikamızın başlıca predmeti, söz konusu olmasın? Belələrinin ömür yolu milli dyerlər daşıyıcısı olmaqla, bəşəriyyətin namuslu inkişafı üçün ideal insan obrazının prototipi kimi əsl sənətkarların diqqətini niyə çəkməməlidir? Niyə şair və yazıçılarımız öz ədəbi qəhrəmanlarını daha çox xəyal düşüncələrinin yetə bələcəyi naməlum, qeyri-müəyyən ələmlərdə axtarırlar?

Namuslu, vicdanlı fəaliyyətinin yetirməsi olan,

dədə, lakin öz işinə həmişə vicdanla əmək sərf etmiş, yüksək vətəndaşlıq duyğusuna malik olan, sədaqətli insanların həyat tərzini həmişə diqqətdə olmalıdır. Belə olmadıqda bədii əsərlərdən bizə tanış olan əsl insan obrazlarının oxucu qəlbinə yaxın, doğma tərəfləri get-gədə öz yerini robotlaşmış, hissiz-duyğusuz obrazların buz nəfəsinə güzəştə gediləcək, oxucu bədii qəhrəmanda öz ömrünün, taleyinin vacib tərəflərini, unudulmazlığını arayıb tapa bilməyəcək. Ədəbiyyat göydə Ay kimi olan insanların görünməyən tərəflərinə səmimiyyətlə işıq salmalı, onu aramalıdır.

Bu qısa sətirlərdə sadə, bütün ömrü boyu əxlaq qanun-qaydaları, Vətənə, xalqa xüsusi bir vəfadarlıqla xidmət etmiş bir soydaşımızın ömrü yoluna qısa ekskurslar etməklə əslində sənət, sənətkar varlığından ictimaiyyətin nələr umduğunu, nələr gözlədiyini ifadə etməyə çalışdıq. Məlum bir fikri yenidən xatırlatmaq istədik ki, biz ətrafımızda olan insanların sadəcə ayaq səsini, da-

Həyatın nəfəsi kimi

ədəbiyyatın əbədiyaşar hücrəsində yeri və silinib-pozulması heç cür mümkün olmayan bir ömür qazanmaq haqqı olan belə insanların ədəbi obrazı niyə çağdaş ədəbiyyatımızın baş qəhrəmanı prototipinə dönməsin? Nədən iddiasız, tam sadə, ancaq həmişə cəmiyyətin arzusunda olduğu insanların bədii obrazı get-gədə ədəbi camimizdən uzaq düşməkdədir? Axı hər cür nəzəriyyələrdə birmənalı şəkildə təsbit edilmiş kimi, ədəbiyyatın predmeti insan, insan xislətidir! Ədəbiyyatımız bu gerçək insan obrazından, xislətdən niyə yan keçməlidir?

“Ədəbiyyat üçün maraqlı olmayan insan yoxdur. Mosart - əlbəttə, çox maraqlı xislətdir. Salyeri – bəlkə ondan da maraqlıdır” – bu fikirlər xalq yazıçısı Elçinə məxsusdur. “Ədəbi fraqmentlər” də belə yazır. Fərqləndi ki, bu xislətlər, bu adamlar bəlkə də eyni xislətlər, eyni adamlardır; ancaq məsələ bunu yazmağı bacarmaqdadır...

Bəli, bacarmaqdadır! Ola bilsin ki, gözümüzün qabağında olan, hər gün rastlaşdığımız adi, sadə insanların gündəlik həyat tərzini ayrı-ayrı fərdlər üçün elə də cəlbədicə, xüsusi maraqlı doğuran bir mövzu deyil. Ancaq əsl ədəbiyyat adamı, sənətkar üçün bu sa-

nığı, çəngəl-bıçağının səsini eşitməliyik, həm də onların ömrü hansı əxlaq meyarı, dəyərləri ilə yaşamalığının fərqinə varmalıyıq. Vardıqca həyatın nəfəsi daha çox duyğulu, yaşanan olur.

Biz bütün ömrünü xüsusi bir ləyaqət və sədaqət hissi ilə öz işinə, doğma vətəninə tərəqqisinə həsr etmiş olan sadə bir əmək adamının – səksən illik şərəfli ömür yolu keçmiş Zabit Mehdiyevin timsalında Azərbaycan insanına məxsus sadəliklə, iddiasızlıqla ömür sürmüş soydaşlarımızın ümumi həyat tərzindən söz açdıq... Belə insanlar ömrü heç bir xüsusi göstəriş gözləmədən haqqın, insanlığın xidmətində ləyaqətlə dayanan əsgərlərə bənzəyirlər. Onlar mənəvi varlığımızın sərhədlərini namusla qoruyan əsgər kimi həmişə öz işlərinin başında ayıq-sayıq dayanırlar. Ədəbiyyatımız onların sadə, səmimi, eyni zamanda gərəkliliyə xüsusi sayğı ilə diqqət göstərməli, öyrənməlidir. Xüsusilə nəsrimiz bu insanların obrazından uzaq düşməməlidir. Ona görə ki, yalnız real olanlar romantikanın qadınlarına xüsusi bir güc, qüvvət verə bilər, sənətin əbədiyaşarlığını, həyatliliyini təmin edir.

Sərvaz Hüseynoğlu